

Nr 8

Utlåtande i anledning av väckta motioner dels angående enhetligt bensinpris för hela landet och dels angående levnads- och produktionskostnaderna i Norrland.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 81 av herrar *Pålsson* och *Sundin* samt II: 101 av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig utredning om avståndskostnadernas betydelse för Norrland samt med ledning därav om prövning av möjligheterna till införande av ett för landet som helhet enhetligt bensinpris i enlighet med motionens syfte.

I två andra likalydande motioner, som även hänvisats till allmänna beredningsutskottet, nämligen I: 83 av herr *Sundin* och II: 102 av herr *Larsson* i Hedenäset hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om avståndskostnadernas inverkan på levnads- och produktionskostnaderna i Norrland samt av möjligheterna för en utjämning av desamma med kostnaderna i landet i övrigt.

Utskottet har företagit motionerna till samtidig behandling.

I motionerna I: 81 och II: 101 framhålles till en början transportkostnadernas betydelse för näringsliv och innevånare i Norrland. Norrlandskommittén ägnade ett betydande intresse åt kommunikationsfrågor, men under de år som gått sedan denna kommitté avlämnade sitt betänkande har förhållandena radikalt förändrats. Med anledning av en år 1959 väckt motion, II: 237, med samma syfte som de nu framförda anförde allmänna beredningsutskottet, att den pågående inventeringen av olösta norrlandsfrågor borde avvaktas. Inventeringen kom emellertid icke att belysa frågan om bensinpriset.

Det i förhållande till importhamnarnas läge för olika orter differentierade priset på bl. a. bensen medför för konsumenterna ett högre bensinpris än i andra delar av landet. En allsidig prövning av möjligheterna att lätta den börda som långa avstånd och ett hårt klimat innebär bör därför göras. På denna väg torde man även kunna motverka tendensen till befolkningsuttuning i stora delar av Norrland.

I de båda andra motionerna, I: 83 och II: 102, anföres, att den norrländska arbetskraften ej är så effektivt utnyttjad i produktiv och inkomstbringande verksamhet som borde vara möjligt, och fråga torde vara om inte det norrländska näringslivets utbyggnad mest försvåras av det handikapp, som ligger i högre produktions- och levnads-kostnader. Avståndskostnaderna spelar

därvid stor roll. Dessa inverkar särskilt i fråga om priserna på bensin och motorbrännolja.

Efter att ha omnämnt tidigare riksdagsbehandling av dessa frågor hänvisar motionärerna till den framlagda inventeringen av kvarstående, olösta norrlandsfrågor, däri utredningsmannen uttalat att i fråga om de s. k. avståndskostnaderna icke oväsentliga minskningar torde kunna utvinnas. Frågorna bör därför ånyo aktualiseras.

Norrlandskommittén framförde tanken på tillämpande av s. k. virtuella fraktavstånd. Förslaget har ej genomförts och det är angeläget att det nu ingående överväges. Huruvida den indirekta beskattningen, t. ex. bensinskatt och energiskatt, kan differentieras bör prövas. Skattelättnader för företag i Norrland bör övervägas. En utredning bör därför kartlägga rådande faktiska förhållanden och utarbeta och föreslå riktlinjer för en effektiv kostnadsutjämnning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionerna II: 101 och II: 102.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från *Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen*, som beträffande motionerna I: 81 och II: 101 anför bl. a. att det norrländska näringslivet på grund av sin ringa differentiering blivit långt mera beroende av konjunkturväxlingarna på världsmarknaden än det syd- och mellansvenska. Skattekraften har minskat samtidigt som de kommunala utgifterna stigit. Det är fördenskull nödvändigt att söka ernå en rikare differentiering men ett stort hinder är därvid transportkostnaderna såväl för råvaror och färdigprodukter som för människorna själva.

I yttrandet över motionerna I: 83 och II: 102 framhåller delegationen, att i den nu slutförda inventeringen av olösta norrlandsfrågor utredningsmannen noterat ett flertal norrländska kommunikationsfrågor, vilkas lösande skulle kunna medföra väsentligt bättre möjligheter för Norrlands näringsliv med ökad differentiering och jämnare sysselsättning som följd. Utredningens karaktär av inventering har dock medfört att några särskilda rekommendationer ej framförts. Med hänsyn till den synnerligen betydelsefulla roll, som avståndskostnaderna spelar för det norrländska näringslivets utvecklingsmöjligheter tillstyrker delegationen livligt en utredning om avståndskostnadernas inverkan på levnads- och produktionskostnaderna i Norrland. Den pågående nettoutflyttningen av människor från Norrland understryker nödvändigheten av att utredningen göres med största skyndsamt.

Utskottet

Det är uppenbart att de höga avståndskostnaderna spelar en mycket stor roll som återhållande faktor för utvecklingen inom det norrländska näringslivet. Utskottet har också vid sin tidigare behandling av dessa frågor givit uttryck åt sin förståelse för transportkostnadernas stora vikt och önskvärheten av att härmed sammanhängande frågor upptages till prövning (utskottets utlåtanden nr A15/1958 och nr 4/1959). I dessa utlåtanden hänvisade emellertid utskottet till en då pågående inventering av kvarstående, olösta norrlandsfrågor, vars resultat borde avvaktas innan ytterligare åtgärder övervägdes.

Inventeringen är numera avslutad. I densamma redovisas en mångfald för norrlandslänen betydelsefulla frågor som anses böra utredas, bl. a. berörande transporter. Utredningsmannen framhåller emellertid även att inventeringen utvisat, att norrlandsproblemen numera röner en sådan uppmärksamhet, att man vid behandlingen av flertalet frågor, såväl från det allmännas sida som från enskilt håll, i förekommande fall uppmärksammar även de speciellt norrländska aspekterna på problemen.

Den problematik som innefattas i de s. k. norrlandsfrågorna är självfallet mycket komplicerad. I den allmänna debatten i dessa ämnen är det emellertid två faktorer som tillmätas den måhända största vikten, nämligen befolkningsutvecklingen och avsaknaden av ett tillräckligt differentierat näringsliv. I fråga om befolkningsutvecklingen är det den stora avflyttningen, framför allt av ungdom i produktiv ålder, som inger farhågor. Olägenheterna av att näringslivet är så föga differentierat skärpes av att de större industrier som nu finns till dominerande del är typiska exportindustrier. Detta medför att det norrländska näringslivet är mycket känsligt för konjunkturväxlingarna på världsmarknaden med risk för driftsinskränkningar och arbetslöshet som följd.

Lättnader i transportkostnaderna för det norrländska näringslivet skulle säkerligen kunna starkt bidra till att eliminera eller minska de ovan antydda svårigheterna för näringarnas förkovran. Härför kräves emellertid även andra åtgärder och frågekomplexet torde i väsentliga hänseenden kunna betecknas som ett lokaliseringsproblem. Den stora aktualitet frågan om näringslivets lokalisering sedan länge äger har föranlett riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning av hithörande spörsmål, och för ett par månader sedan tillkallades en kommitté för utredning rörande den samhälleliga lokaliseringsverksamheten. I direktiven för utredningen uttalas bl. a. att det i många regioner finns ett utpräglat behov av ett mera differentierat näringsliv för att området skall bli mindre konjunkturkänsligt, för att såväl kvinnor som män skall få arbete och för att ungdomarna skall få vidgade möjligheter i sitt yrkesval. Utredningen bör belysa förutsättning-

arna från samhällsekonomiska och företagsekonomiska synpunkter för näringslivets lokalisering till olika delar av landet. Vidare bör den bl. a. pröva möjligheterna och lämpligheten att genom olika positiva åtgärder stimulera företag att etablera sig på orter, där detta från samhällets synpunkt anses angeläget.

Då, såvitt utskottet kunnat finna, ett samband måste anses föreligga mellan de frågor lokaliseringsutredningen har att bedöma och de spörsmål som upptagits i motionerna, synes det icke motiverat att den av motionärerna föreslagna särskilda utredningen nu kommer till stånd. Däremot finner utskottet lämpligt att de av motionärerna anförda synpunkterna delgives utredningen.

Under åberopande av det ovan anförda får utskottet sålunda hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 83 och II: 102 samt de likalydande motionerna I: 81 och II: 101 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att motionerna jämte utskottets över desamma avgivna utlåtande överlämnas till utredningen rörande den samhällseliga lokaliseringsverksamheten.

Stockholm den 8 mars 1960

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Anderson, Carl Albert*, Möller*, Sörlin, Hansson, Gustaf Henry, Nestrup*, Danmans, Andersson, Axel Emanuel*, Hel-leblad, Johansson, Tage och fru Hamrin-Thorell;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Engkvist, Dickson, Ekström i Björkvik, Björkänge, Jacobsson i Sala*, Svensson i Kroks-torp, fru Jäderberg*, herrar Nelander, Svensson i Kungälv, Carlsson i Hus-kvarna* och Grebäck*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.